

Δίκτυο Κοινωνικής Προστασίας της Αθήνας
Open Social Net

Μακροχρόνια άνεργοι

Πλαίσιο αναφοράς

Τα στοιχεία των εγγεγραμμένων ανέργων του ΟΑΕΔ, αποτελούν βασική πηγή πληροφόρησης για την διαμόρφωση και τις εξελίξεις της ανεργίας σε Εθνικό, περιφερειακό και τοπικό (Περιφερειακές Ενότητες και Δήμοι) επίπεδο. Ειδικά στο τοπικό επίπεδο, αποτελεί την μοναδική στατιστική πηγή δεδομένων.

Μακροχρόνια άνεργοι, είναι τα άτομα που παραμένουν σε κατάσταση ανεργίας για πάνω από 12 μήνες, η οποία αποδεικνύεται από δελτίο ανεργίας θεωρημένο αδιάλειπτα από τον ΟΑΕΔ για το αντίστοιχο χρονικό διάστημα. Συναποτελούν μια ευπαθή ομάδα του πληθυσμού πολυδιάστατη και σύνθετη ως προς τα επιμέρους χαρακτηριστικά της, στοιχεία όπως η ηλικία, το φύλο, η κοινωνική προέλευση, το επίπεδο εκπαίδευσης, οι επαγγελματικές δεξιότητες, η εργασιακή εμπειρία, ο σωρευμένος συντάξιμος χρόνος ασφάλισης, είναι σημαντικά στη διαφοροποίηση της κοινωνικής ευαλωτότητας του μακροχρόνια άνεργου. Οι πλέον ευάλωτοι αυτής της ομάδας είναι, οι νέοι έως είκοσι πέντε ετών και άνω των πενήντα, τα άτομα με χαμηλού επιπέδου δεξιότητες ή προσόντα, οι υπήκοοι τρίτων χωρών, τα άτομα με αναπηρία και τα μέλη ειδικών πολιτισμικών κοινοτήτων, όπως οι Ρομά.

Στη χώρα μας, πέρα από την άμεση επιδοματική πολιτική που υλοποιείται από τον ΟΑΕΔ (πχ. ειδικό βοήθημα μετά τη λήξη της τακτικής επιδότησης ανεργίας, βοήθημα μακροχρόνια ανέργων) έχουν θεσμοθετηθεί επιμέρους μέτρα οικονομικής κυρίως ενίσχυσης με στόχο την άμβλυνση των προβλημάτων διαβίωσης και τη διευκόλυνση της επανένταξης στην αγορά εργασίας (ευνοϊκές ρυθμίσεις αποπληρωμής οφειλών προς το δημόσιο και τους οργανισμούς του, κοινωνικό μέρισμα, επίδομα θέρμανσης, πρόσβαση σε βρεφικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς, επίδομα εκπαίδευσης / επαγγελματικής κατάρτισης, κλπ). Παράλληλα, στο επίπεδο της ενεργητικής πολιτικής για την καταπολέμηση της ανεργίας σχεδιάζονται και υλοποιούνται προγράμματα επιδότησης νέων θέσεων εργασίας, ίδρυσης νέων ΜΜΕ και ατομικών επιχειρήσεων, stage, καθώς και προγράμματα επαγγελματικής (επανα) κατάρτισης, εργασιακής συμβουλευτικής και πληροφόρησης, κλπ. Τα προγράμματα αυτά μπορεί να έχουν μεμονωμένο ή συνδυαστικό (πχ. κατάρτιση-συμβουλευτική-τοποθέτηση σε ΝΘΕ) ή ακόμα και κλαδικά ή γεωγραφικά εντοπισμένο χαρακτήρα παρέμβασης.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Βασικό εργαλείο για την άμβλυση των συνεπειών και την καταπολέμηση της βραχυχρόνιας και μακροχρόνιας ανεργίας είναι τα Κέντρα Πρώθησης της Απασχόλησης (ΚΠΑ) του ΟΑΕΔ. Τα ΚΠΑ συνιστούν μια οργανωτική δομή που απλώνεται σε όλη τη χώρα και επιδιώκει την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τον άνεργο (αλλά και την επιχείρηση) για την προώθηση στην απασχόληση, σε ενιαία σημεία εξυπηρέτησης μιας στάσης (one-stop shops). Στο πλαίσιο αυτό ο ΟΑΕΔ μέσω της εξατομικευμένης προσέγγισης του κάθε ωφελούμενου, παρέχει στον ίδιο χώρο τις βασικές υπηρεσίες του :

- Εξατομικευμένη προσέγγιση, συμβουλευτική και τοποθέτηση σε θέση απασχόλησης (σύζευξη προσφοράς και ζήτησης εργασίας)
- Παροχή επιδομάτων και άλλων παροχών κοινωνικής προστασίας (παθητικές πολιτικές)
- Εφαρμογή και διαχείριση προγραμμάτων και ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης.

Παράλληλα, κυρίως με τη χρηματοδότηση του ΕΣΠΑ αλλά και με ίδιους πόρους, έχουν δημιουργηθεί διάφορα σημεία/δομές παροχής υποστηρικτικών (πλην επιδοματικών) υπηρεσιών σε ανέργους με σκοπό την επανένταξη των τελευταίων στην αγορά εργασίας, σε πανελλαδικό (πχ. Δίκτυο Πληροφόρησης και Συμβουλευτικής υποστήριξης εργαζομένων και ανέργων του ΙΝΕ ΓΣΕΕ) ή τοπικό επίπεδο (πχ. Συν-Αθηνά του Δ. Αθηναίων, Γραφεία Απασχόλησης Δήμων, νομική υποστήριξη εργατοϋπαλληλικών κέντρων). Δεδομένης της μη διασφαλισμένης χρηματοδότησης της λειτουργίας τους, τα συγκεκριμένα σημεία/δομές συχνά παρουσιάζουν αδυναμίες χρονικής συνέχειας και εύρους των υπηρεσιών που παρέχουν.

Στοιχεία

- Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ένα ποσοστό που κυμαίνεται, κοντά στο 50% των ανέργων εμπίπτει στην κατηγορία των μακροχρονίως ανέργων.
- Στην Ελλάδα, το πρόσφατο ποσοστό ανέρχεται στο 66,4% Σελ. 9 (1) σταθερά υψηλό την τελευταία 10ετία Σελ. 12 (2).
- Στο δήμο Αθηναίων το φαινόμενο διατηρείται , αναλογικώς με τον πληθυσμό του, επίσης υψηλό από την περίοδο της οικονομικής κρίσης Σελ. 13-16 (3)(3.1).

Η λογική παρέμβασης υπέρ των μακροχρόνια ανέργων

Η προαναφερθείσα ανομοιογένεια στην σύνθεση αυτής της ευάλωτης ομάδας των μακροχρόνια ανέργων, δεν ευνοεί τις αποκλειστικά, οριζόντιες παρεμβάσεις αντιμετώπισης. Εξ αυτού, ο μακροχρόνια άνεργος χρειάζεται εξειδίκευση της υποστήριξης σύμφωνα με τις ανάγκες του και εξατομικευμένη προσέγγιση. Προς αυτή την κατεύθυνση προτρέπει το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα κράτη μέλη να κινηθούν προκειμένου να μειώσουν τις επιπτώσεις της μακροχρόνιας ανεργίας(5).

Η Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού και Παρακολούθησης Δράσεων Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΥΣΕΚΤ), σε πρόσφατο ενημερωτικό της σημείωμα που λαμβάνει υπόψη σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης το 2016 με αντικείμενο την ένταξη των μακροχρονίως ανέργων στην αγορά εργασίας, παραθέτει τα στάδια μιας ολοκληρωμένης παρέμβασης, δηλαδή, 1^ο Εγγραφή στις υπηρεσίες απασχόλησης 2^ο Ατομική αξιολόγηση και προσέγγιση 3^ο Συμφωνίες ένταξης στην εργασία 4^ο Δημιουργία στενότερων δεσμών με τους εργοδότες 5^ο Αξιολόγηση και παρακολούθηση. Από το πλαίσιο προτάσεων του 2^{ου} σταδίου, ενθαρρύνεται η χρήση ενός ολιστικού profiling του ανέργου, η ανίχνευση και καταγραφή τυπικών προσόντων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, καθώς και η καταγραφή και των χαρακτηριστικών εκείνων που μπορεί να δημιουργήσουν εμπόδια στην πορεία όπως η αυτοεκτίμηση, η προσαρμοστικότητα, η θέληση για εργασία, οι ελπίδες για το μέλλον. Αυτό προϋποθέτει τη διασφάλιση μιας σταθερής επαφής ανάμεσα στο σύμβουλο και τον άνεργο. (6)

Η παραπάνω ενθάρρυνση στην καταγραφή πέραν των τυπικών προσόντων και ορισμένων ψυχικών χαρακτηριστικών του ανέργου, αναδεικνύει τη σημαίνουσα θέση που κατέχουν αυτά τα χαρακτηριστικά στην προσπάθεια ανεύρεσης εργασίας.

Οι επιπτώσεις της μακροχρόνιας ανεργίας στην ψυχική υγεία.

- ο Η σύγχρονη αγορά εργασίας, η οποία διαμορφώνεται από την οικονομική ύφεση του 2009 και εντεύθεν, χαρακτηρίζεται από έναν δομικό μετασχηματισμό και υψηλό ρυθμό επαγγελματικής κινητικότητας. Οι νέες συνθήκες προϋποθέτουν από το άτομο την αυξημένη ικανότητα διαχείρισης αλλαγών και μεταβάσεων στο νέο και απαιτητικό εργασιακό περιβάλλον.
- ο Η αναζήτηση εργασίας από τον άνεργο γίνεται περισσότερο σύνθετη, στην βάση ενός σπινάλιου αλληλεπίδρασης μεταξύ ανέργου, οικείων του, συνθηκών διαβίωσης, έμμεσου κοινωνικού περιβάλλοντος και αγοράς εργασίας, ιδιαίτερα απαιτητικού και ψυχοφθόρου, εντός του οποίου χρειάζεται η δυναμική συμμετοχή του.

- Σημαντικός αριθμός μακροχρόνια άνεργων υφίστανται ψυχολογικές επιπτώσεις, εξαιτίας της έκθεσης στις συνθήκες ανεργίας (συρρίκνωση του εισοδήματος και αγοραστικής δύναμης, διαβίωση σε συνθήκες φτώχειας, στίγμα της ανεργίας κλπ.) ενώ η επιβάρυνση από τον κοινωνικό περίγυρο είναι ισχυρή.
- Η ευαλωτότητα των ατόμων αυτής της ομάδας, η οποία είτε προηγείται είτε έπεται της ανεργίας, αποτελεί τροχοπέδη στην προσαρμογή και έξοδο από την μακροχρόνια ανεργία. Παραδείγματος χάριν, η δυσκολία εύρεσης εργασίας επιδεινώνεται σε συνάρτηση με την κακή ψυχική υγεία.
- Ένα παράδειγμα ψυχικής επίπτωσης, με ευρύ αντίκτυπο στα άτομα αυτής της ομάδας, είναι το χαμηλό αίσθημα αυτοεκτίμησης, η εξασθένηση του οποίου συνδέεται άμεσα με την κοινωνική ταυτότητα, όπου στην περίπτωση του άνεργου βάζεται.
- Μια υψηλής συχνότητας βαρύτερη μορφή, επίκτητης ψυχικής ευαλωτότητας είναι η κατάθλιψη, την οποία μπορεί να παρουσιάσει ο άνεργος (1 στους 2 άνεργους παρουσιάζουν καταθλιπτικά συμπτώματα) (7),
- Είναι πλέον γνωστό, όπως αναδεικνύεται από τις έρευνες, ότι η ανεργία έχει ευρύτερες επιπτώσεις στην ψυχική υγεία και προκαλεί μεταβολές στην προσωπικότητα του άνεργου (πχ αλλοίωση βασικών χαρακτηριστικών της προσωπικότητας όπως: απώλεια της συναισθηματικής ευημερίας, του αισθήματος τερπνότητας (Agreeableness), της εξωστρέφειας (Extraversion), της συγκέντρωσης - στοχοπροσήλωσης (Conscientiousness) και της ανοιχτότητας – δεκτικότητας (openness) (8). Επίσης, η παράμετρος χρόνος/διάρκεια, σε συνάρτηση με τις κοινωνικές, ατομικές και οικονομικές επιπτώσεις της ανεργίας λειτουργεί αρνητικά. Με την αύξηση του χρόνου ανεργίας επιδεινώνεται η κακή ψυχική υγεία, δημιουργώντας στον άνεργο ενδεχόμενο αίσθημα, περιθωριοποίησης και αποτυχίας, κοινωνικού αποκλεισμού αλλά και ρήξη των ενδοοικογενειακών δεσμών, ενδεχόμενη αύξηση κατανάλωσης αλκοόλ, μειωμένη επιθυμία αυτοεκπλήρωσης μέσα από την εργασία, άγχος κλπ. Αποτέλεσμα των παραπάνω, είναι είτε η μετ' εμποδίων (ψυχικών) προσπάθεια εξεύρεσης εργασίας, είτε η εγκατάλειψη αναζήτησης από ένα μέρος εξ αυτών.
- Κατά συνέπεια, η ψυχολογική στήριξη και φροντίδα του μακροχρόνια άνεργου σε πλείστες περιπτώσεις, είναι αναγκαία προϋπόθεση ιδιαίτερα λαμβάνοντας υπόψιν τα νέα κοινωνικά δεδομένα, ώστε παράλληλα, οι υπόλοιπες παρεμβάσεις όπως, επαγγελματική συμβουλευτική, κατάρτιση κλπ να βρουν στέρεο έδαφος για την επιτυχή επαγγελματική επανένταξη του ατόμου.

Δίκτυο Κοινωνικής Προστασίας της Αθήνας
Open Social Net

Υποστηρικτικές υπηρεσίες

Οι παραπάνω επισημάνσεις προϋποθέτουν για την ανάγκη ολιστικής, συμπεριλαμβάνοντας την ψυχική διάσταση, και ταυτόχρονα εξατομικευμένης αντιμετώπισης και υποστήριξης του μακροχρόνιου ανέργου, ως προϋπόθεση για την επιτυχή επανένταξή του στην αγορά εργασίας.

Στο πλαίσιο του Open Social Net, από τη χαρτογράφηση φορέων-υπηρεσιών και ωφελουμένων κοινωνικής στήριξης του δήμου της Αθήνας, διαπιστώθηκε ότι :

- Υπάρχουν όπως ήδη επισημάνθηκε δημόσιες δομές/φορείς, ΑΜΚΕ, ΜΚΟ υποστήριξης των ανέργων, όπως επίσης και αμειβόμενες υπηρεσίες του ιδιωτικού τομέα, οι οποίες σχετίζονται κυρίως με την επαγγελματική συμβουλευτική και κατάρτιση, καθώς και τη σύζευξη προσφοράς και ζήτησης θέσεων εργασίας,
- Ωστόσο, όσον αφορά την παροχή ψυχοκοινωνικής φροντίδας σε μακροχρόνια ανέργους, οι οποίοι αποτελούν ένα σημαντικό μέρος του πληθυσμού, οι υπηρεσίες στήριξης είναι περιορισμένου εύρους. Οι δε υφιστάμενοι φορείς/δομές δεν εξειδικεύονται στη συγκεκριμένη ομάδα.

Αυτό το κενό, θα μπορούσε να καλυφθεί :

- ✓ με την αναγνώριση της ψυχοκοινωνικής φροντίδας ως διακριτής διάστασης στην υποστήριξη του μακροχρόνιου ανέργου και της αναγκαιότητάς της στη σύγχρονη προσέγγιση των προβλημάτων του,
- ✓ με την διαμόρφωση ενός δικτύου παροχής υπηρεσιών ψυχοκοινωνικής φροντίδας που θα επικεντρώνει την παρέμβασή του στη συγκεκριμένη ομάδα, αξιοποιώντας και ενισχύοντας τις υπάρχουσες δομές (δημόσιες και ΑΜΚΕ), σχεδιάζοντας προσαρμοσμένες δράσεις και προγράμματα ψυχοκοινωνικής στήριξης, οι οποίες θα μπορούσαν να υλοποιηθούν και από το δίκτυο,
- ✓ με τη συστηματική διερεύνηση χρηματοδοτικών ευκαιριών (πχ. μέσα από το ΕΣΠΑ-ΠΕΠ, Ταμείο Ανάκαμψης, Πρωτοβουλίες της Ε.Ε, κλπ) προκειμένου να διασφαλισθεί η συνεχής προστιθέμενη αξία και βιωσιμότητα του δικτύου.

Σημαντικές παράμετροι της λειτουργίας ενός δικτύου, με δομές παροχής αυτοτελών υπηρεσιών αποτελούν

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Δίκτυο Κοινωνικής Προστασίας της Αθήνας
Open Social Net

- η **ύπαρξη εξειδικευμένων διεπιστημονικών ομάδων** (π.χ. Κλινικός Ψυχολόγος, Ψυχολόγος Εργασίας , Εργασιακός Σύμβουλος , Ψυχίατρος, Κοινωνικός Λειτουργός)
- η **κατάλληλη ανταπόκριση στις επιμέρους ανάγκες** που παρουσιάζει ο μακροχρόνια άνεργος όπως :
  - Ατομική Ψυχολογική Υποστήριξη (ατομικές συνεδρίες ψυχοθεραπείας).
  - Ομαδική Ψυχολογική Υποστήριξη, Ομαδική Συμβουλευτική - βιωματικές ομάδες ενδυνάμωσης.
  - Επαγγελματική Συμβουλευτική, (αξιολόγηση δεξιοτήτων, επεξεργασία των επαγγελματικών επιλογών , εντοπισμός των δυσκολιών του παρελθόντος και του παρόντος που εμποδίζουν την επιστροφή στην εργασία κλπ.).
  - Συμβουλευτική Οικογένειας (συχνά οι επιπτώσεις της ανεργίας ενός μέλους διαχέονται και στα υπόλοιπα μέλη, τα οποία επίσης χρειάζονται στήριξη αλλά και συμβουλευτική για την διαχείριση των κατά περίπτωση ζητημάτων που προκύπτουν).
  - Ψυχιατρική Εκτίμηση και Συνταγογράφηση (ορισμένα άτομα χρειάζονται ψυχιατρική εκτίμηση και ενίοτε κάποια φαρμακευτική αγωγή)
  - Κοινωνικής Υπηρεσίας, η οποία είναι απολύτως αναγκαία σε κάθε περίπτωση μακροχρόνια ανέργου (λήψη ιστορικού, ενδεχόμενη κοινωνική έρευνα, υποστήριξη ανέργου σε διάφορα διαδικαστικά αλλά και ψυχοκοινωνικά ζητήματα κλπ.)
- η **δυνατότητα επεξεργασίας** από την διεπιστημονική ομάδα **σχεδίου παρέμβασης, ολιστικού και εξατομικευμένου** για κάθε ωφελούμενο,
- η **δυνατότητα ενιαίας υλοποίησης και αξιολόγησης** της παρέμβασης στον μακροχρόνια άνεργο μέσω **διεπιστημονικής συνεργασίας** χωρίς τις ανακολουθίες που πιθανώς θα προέκυπταν εάν εμπλέκονταν αποσπασματικά περισσότεροι φορείς/ειδικότητες .

Βάσει των παραπάνω επισημάνσεων, η υποστήριξη αυτής της ομάδας κοινωνικής ευπάθειας, γίνεται ολοένα και περισσότερο επιτακτική ανάγκη, καθώς εκπροσωπεί ένα σημαντικό κομμάτι του πληθυσμού των ευάλωτων ομάδων με αυξητικές τάσεις, όπως προκύπτει από τα στατιστικά δεδομένα τις τελευταίας δεκαετίας.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Δίκτυο Κοινωνικής Προστασίας της Αθήνας
Open Social Net

Πηγές

- 1) ΕΛΣΤΑΤ. Έρευνα εργατικού δυναμικού: Δελτίο τύπου Γ' τρίμηνο 2021
- 2) ΕΛΣΤΑΤ. Ειδική ενημερωτική έκδοση – Στατιστικές Εργατικού δυναμικού 2015
- 3) ΕΚΚΕ. Απασχόληση και κοινωνική πολιτική στον Δήμο της Αθήνας. Ερευνητικές σκιαγραφήσεις. 2016. σελ. 16
- 4) Ο Νόμος [4019/2011 \(ΦΕΚ 216 Α'\)](#) για την Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα ορίζει στο άρθρο 1 παρ. 4 τις ευπαθείς ομάδες πληθυσμού
- 5) Σύσταση του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ένταξη των μακροχρονίως ανέργων στην αγορά εργασίας (2016/C 67/01)
- 6) ΕΥΣΕΚΤ. Ενημερωτικό σημείωμα με βάση τη σύσταση του Συμβουλίου (2016/C 67/01) για την ένταξη των μακροχρονίως ανέργων στην αγορά εργασίας.
- 7) Επιδράσεις της ανεργίας στην οικονομική δυσχέρεια και την ψυχική υγεία. Δήμητρα Λατσού, Μαίρη Γείτονα. Journal published by the Hellenic Psychiatric Association.
- 8) Personality Change Following Unemployment. Christopher J. Boyce, Alexander Mathew Wood, Michael Daly, Constantine Sedikides. 2015 American Psychological Association.

Open Social Net - Αθήνα, Μάρτιος 2022, Γ. Καβαλιεράτος, Στέλεχος Άμεσης Παρέμβασης - Ψυχολόγος

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης